

KARARLAR

Karar İncelemeleri

İzinsiz Yabancı Vatandaşlık Kazanma ve Çifte Vatandaşlıktan Yararlanma İstemi

Nihal ULUOCAK(*)

Danıştay 10. Dairesi Kararı
E. 87/10
K. 88/397
T. 10.3.1988 (1).

"1980 yılında İsveç vatandaşlığına geçen davacının 3.11.1986 günlü ve 86/11168 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 403 sayılı Kanunun 25. maddesi (a) bendi uyarınca Türk Vatandaşlığı kaybettirilmiş, dava da bu işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun (TVK) "Kaybettirme" başlıklı 25. inci maddesinde Türk Vatandaşlığını kaybettiklerine karar verebilecekler arasında, söz konusu maddenin (a) bendi ile izin almaksızın kendi istekleri ile yabancı Devlet vatandaşlığını kazananlar da belirtilmiş, 403 sayılı TVK'nun uygulanmasına ilişkin Yönetmeliğin 36'ıncı maddesinin (a) bendinde de, TVK'nun 20'inci maddesi ve 22'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca izin almaksızın kendi istekleri ile Türk Vatandaşlığını kaybettiklerine Bakanlar Kurulunca karar verilebileceği, bunlardan, bu durumlarının tesbitinden önce kendiliklerinden izin için başvuranlar hakkında bu yönetmeliğin 31'inci maddesi uyarınca işlem yapılacağı hükme bağlanmıştır. Aynı yönetmeliğin 31'inci maddesi ile de vatandaşlıktan çıkma iznine ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

Bu kuralların birlikte incelenmesinden bir kişinin izin almaksızın başka Devlet vatandaşlığına geçtiğinin saptanması halinde Türk Vatandaşlığı kaybettirilecektir. Ancak

(*) I.Ü. Hukuk Fakültesi, Devletler Özel Hukuku Öğretim Üyesi

(1) Metin için, Çelikel-Nomer, DHH, Örnek Olaylar, 4. baskı, 1990, İst., s. 308-310.

resmi makamlarca bu husus saptanmadan önce ilgili kişi kendiliğinden başka bir Devlet vatandaşlığını aldığını belirterek izin için başvurursa hakkında izne ilişkin hükümlerin uygulanacağı anlaşılmaktadır.

Dava ve işlem dosyasındaki belgelerin incelenmesinden, davacının 15.4.1980 tarihinde İsveç Vatandaşlığını kazandığı, 1981 yılında 2383 sayılı Kanunla 403 sayılı Kanuna getirilen değişiklikle çifte tabiiyete izin veren hükümlerden yararlanmak amacıyla, 1983 yılında askerlik görevini de yaptıktan sonra, İsveç Vatandaşlığının yanı sıra Türk Vatandaşlığını da korumak istemiyle davalı idareye başvurduğu anlaşılmaktadır.

Ancak davacıya, gerekli koşulları taşıması nedeniyle yukarıda belirtilen yönetmeliğin 31'inci maddesine göre işlem yapılması gerekirken, bu yapılmayıp kaybettirme hükümleri uygulanmıştır ki, bu hususun mevzuata aykırı olduğu açıktır.

Belirtilen nedenlerle, hukuki dayanaktan yoksun bulunan dava konusu işlemin iptaline ..... 10.3.1988 gününde oybirliğiyle karar verildi".

NOT:

1. Kararın İçerdiği Olay:

Türk Vatandaşı Osman Özkanat (davacı), Bakanlar Kurulundan, TVK'nun ilgili maddesine (m. 20) göre izin almadan isteği ile, 15.4.1980 tarihinde İsveç Vatandaşlığını kazanmıştır. Davacı daha sonra 1983 yılında Türkiye'de askerlik görevini yapmış ve 3.1.1984 tarihinde, Stockholm Büyükelçiliği konsolosluk şubesine başvurarak, izinsiz yabancı vatandaşlık kazandığını, bu vatandaşlığı yanında Türk Vatandaşlığını da korumak istediğini beyan etmiştir. Başka bir deyişle davacı "çifte vatandaşlık" statüsünden yararlanmak istemiştir ve bu yönde dilekçesini ve ilgili belgeleri sunmuştur. İçişleri Bakanlığının kendi bünyesinde, Emniyet Genel Müdürlüğünce yapılan araştırma sonucu, ilgilinin Türk Vatandaşlığını koruması güvenlik açısından sakıncalı mütalââ edilerek, Bakanlar Kurulu ilgili hakkında 6.5.1986 tarihinde Türk Vatandaşlığının kaybettirilmesi kararı vermiştir. Davacı kararın iptali istemi ile Danıştay'a başvurmuş ve Yüksek İdari Mahkemece karar iptal edilmiştir.

II. Bakanlar Kurulunun Kaybettirme Kararının Değerlendirilmesi:

Bilindiği gibi TVK hükümlerine göre, olaydaki verilerin ışığında, alınabilecek kararlar şunlardır:

a) İlgilinin kendi isteği ile, izin almadan yabancı bir Devlet vatandaşlığını kazandığı, gerekçesile hakkında "kaybettirme" kararı verilmesi (TVK m. 25/a).

b) İlgili bu durumunun tesbitinden önce kendiliğinden izin için başvurmuş ise, hakkında "çıkma izni" verilmesi (Yönetmelik m. 36/a, göndermesi ile, m. 31 ve TVK m. 20 ve 22/II).

Bakanlar Kurulu görüldüğü gibi doğrudan vatandaşlığın kaybettirilmesine karar vermiştir; kararın gerekçesi ise, ilgilinin "Türk Vatandaşlığını korumasının güvenlik açısından sakıncalı görülmesi"dir. Bu gerekçeden hareket edildiğinde şu soru akla gelmek-

tedir; ilgili hakkında güvenlik soruşturmasının olumlu sonuç vermesi ihtimalinde, Bakanlar Kurulu ilgilinin "çifte vatandaşlık" statüsünden yararlanma, başka bir deyişle Türk Vatandaşlığını da koruma istemini kabul edebilecek miydi? Böyle bir sonucun vatandaşlık hukukumuzun konuya ilişkin hükümlerle bağdaşmayacağı açıktır; nitekim olaya ilişkin TVK'nun 25/a maddesine dair Yönetmeliğin 36/a maddesindeki açık ifadeye göre, TVK'nun 20 ve 22/II. maddeleri kapsamında mütalâa edilen, "izin almadan yabancı Devlet vatandaşlığına geçen" kişi, ancak Yönetmeliğin 31. maddesine göre, "çıkma izni" talep edebilecektir. Ve ilgili yabancı bir vatandaşlığa sahip olduğu için kendisine "çıkma belgesi" derhal verilebilecektir (TVK m. 22/II).

Bu açıdan Bakanlar Kurulunun gerekçesini aksi bir sonucu da içermesi itibarile benimsemek mümkün görülmemektedir. Olayın verilerine göre, Yönetmeliğin 31. maddesi uygulanarak, "kaybettirme" kararı yerine, "çıkma izni" (veya belgesi) verilmesi isabetli olacaktır.

III. Danıştayın İptal Kararının Değerlendirilmesi:

Danıştay iptal kararını şu gerekçelere dayandırmıştır:

a) İzinsiz yabancı Devlet vatandaşlığını kazananlar hakkında TVK'nun 25/a. maddesi uyarınca kaybettirme kararı verilebilir.

b) İdarenin durumu tesbitinden önce izin için başvuranlar hakkında Yönetmeliğin 31. maddesine göre "vatandaşlıktan çıkma izni" verilir.

c) Olay'da davacının izin için gerekli koşulları gerçekleştirmiş olmasına rağmen, 31. maddeye göre işlem yapılmamış, kaybettirme kararı verilmemiştir.

Görülüyor ki Danıştay kararında iptal nedenini Yönetmeliğin 31. maddesinin olayda uygulanmamış olmasına dayandırmaktadır; bahis konusu 31. maddede, yine karar gerekçesinde ifade edildiği gibi, doğrudan vatandaşlıktan "çıkma izni"nin koşulları düzenlenmektedir. Bu koşullar ise özellikle "kişinin muvazzaf askerlik hizmetini yapmış ...." ve "başka bir Devlet vatandaşlığını kazanmış ....." olmasıdır. Nitekim Danıştay karar metninde davacının 1980 yılında İsveç Vatandaşlığını kazandığını ve 1983'de de Türkiye'ye gelerek askerlik görevini yerine getirdiğini açıklamıştır. Dolayısıyla ilgilinin TVK'nun 20. ve 22/II. maddeleri uyarınca "çıkma izni" alması koşulları olayda gerçekleşmiştir. Bu nedenle TVK'nun 20. maddesinin uygulanmasına ilişkin Yönetmeliğin 31. maddesinin davacı hakkında uygulanmamış olması, iptal nedenini oluşturmuştur. Ve açıkladığımız TVK ve Yönetmelik hükümlerine uygun olması nedeniyle de isabetli bir karardır.

Danıştayın kararını bu yönde algılamak gerektiği kanısındayız. Aksi yönde bir yoruma giderek, olaydaki "Türk Vatandaşlığını Koruma izni için başvurma"yı, TVK'nun "çıkma izni" koşullarını düzenleyen 20. maddesinin uygulanmasını düzenleyen Yönetmeliğin 31. maddesi kapsamında mütalâa etmek, TVK ve Yönetmeliğin açık hükümleri karşısında mümkün görülmemektedir. Danıştay kararında, davacının "çifte tabiiyete" izin veren hükümlerden yararlanma amacından bahisle, ilgilinin Türk Vatandaşlığını korumak istemiyle başvurusundan söz edilmesi, sanırız, 31. madde koşullarının (ki çıkma

iznine matuftur) olayda gerçekleştiğini belirtmek amacına yöneliktir.

Nitekim davacı amaçladığı statüden yararlanabilmek için, askerlik görevini yapmıştır; bu ise, çıkma izni için gerekli olan koşulun yerine getirildiğini olayda göstermektedir.

Dolayısıyla Danıştay kararında iptal gerekçesini "çifte vatandaşlığın kabulü" şeklinde algılamak, kararda başından itibaren dayanılan gerekçe hükümleri arasında bir çelişkinin varlığını kabul etmek gibi bir sonuca götürür, ki bu şekilde karara katılmak mümkün değildir.

Sonuç:

Bir Türk vatandaşının çıkma izni almadan, yabancı bir Devlet vatandaşlığını kazanmasından sonra, onun "izin" için başvurusu halinde, çifte vatandaşlık statüsünden yararlandırılması, 31. maddenin uygulanması nedeniyle, mümkün görülmemektedir. Danıştayın kararında da açıkça ifade edildiği gibi, bu kişiye "çıkma izni" (daha doğrusu belgesi) verilmek gerekir. Danıştayın kararı böyle algılayarak, bu doğrultuda 36/a. maddenin ve de göndermede bulunduğu 31. maddenin uygulamada göz önünde tutulması gerekir. Yönetmeliğin 31. maddesini, 32. maddesinin ışığında, "yabancı bir Devlet vatandaşlığına geçme izni"ni de kapsayacak biçimde, "maksat" unsurundan hareketle yorumlamak yoluna gidilmesi, maddenin açık ifadesi karşısında mümkün görülmemektedir.

Bu vesile ile bir kere daha ifade etmekte yarar görmekteyiz; 1981 tarih ve 2383 sayılı Kanunla getirilen çifte vatandaşlık statüsünden yararlanma koşulları, kişinin izin almadan yabancı bir Devlet vatandaşlığını kazanmış olması durumunda, yukarıda açıklanan madde hükümlerinin daima zorlanmasına yol açmaktadır. Bu ise hukuki sakıncayı da birlikte getirmektedir; zira 31. madde bu yoldan dar veya geniş yorumlanabilecektir. Danıştayın bu yeni kararını, açıkladığımız şekilde algılayarak, bu konuya ışık tutacağını ümit etmek isteriz. Diğer yandan vatandaşlık mevzuatımıza konuya ilişkin açıklık getiren bir düzenlemenin de geciktirilmeden gerçekleştirilmesini temenni ederiz (2).

(2) Uluocak, N., *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 1989, Ist., s. 90-91 ve oradaki göndermeler.